

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ของพยาบาลในการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยวิกฤต โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮอร์มินิวติคส์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อบรรยายและอธิบายประสบการณ์ของพยาบาลในการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยวิกฤต เกี่ยวกับความหมายของจิตวิญญาณ ความต้องการด้านจิตวิญญาณ การตอบสนองด้านจิตวิญญาณ ความรู้สึกของพยาบาลในการตอบสนองด้านจิตวิญญาณ ความรู้สึกของผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาลในการตอบสนองด้านจิตวิญญาณ และปัญหาอุปสรรคในการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณ โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้จำนวน 10 ราย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 4 เดือน โดยเก็บข้อมูลในช่วงเดือน กันยายน พ.ศ. 2544 ถึง เดือน ธันวาคม 2544 ของโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสงขลา เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การบันทึกภาคสนามและการบันทึกเทป หลังจากนั้นทำการแปลผลข้อมูลรายวัน และตรวจสอบข้อมูลโดยวิเคราะห์การตรวจสอบสามเส้าด้านระเบียบวิธีการวิทยาและตรวจสอบความตรง ทั้งในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลและหลังการสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูลจนข้อมูลมีความอิ่มตัว ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยดัดแปลงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลของโคไลซี (Colaizzi) ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 10 รายเป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีเพียง 1 รายนับถือศาสนาอิสลาม โดย 4 ใน 10 รายมีสถานภาพสมรสคู่ ซึ่งจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี 9 ราย มีเพียง 1 รายจบการศึกษาในระดับปริญญาโท 5 ใน 10 รายมีอายุระหว่าง 31-35 ปี และ 6 ใน 10 ราย มีประสบการณ์ทำงานในฐานะพยาบาลวิชาชีพ 5-10 ปี เคยผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดูแลแบบองค์รวมมีจำนวน 1 ราย การดูแลผู้ป่วยวิกฤต จำนวน 5 ราย และทั้ง 2 อย่าง จำนวน 4 ราย

2. ประสบการณ์ของพยาบาลในการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยวิกฤต

2.1 ความหมายของจิตวิญญาณ ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความหมายของจิตวิญญาณที่สอดคล้องกัน 6 ลักษณะ คือ

สิ่งที่เป็นที่พึงพอใจ เป็นสิ่งที่เป็นที่พึงพอใจของผู้ป่วย สามารถที่จะช่วยให้ผู้ป่วยมีความอุ่นใจ มีกำลังใจ เป็นสิ่งที่คอยคุ้มครอง และมีความหวังในการที่จะหายจากการเจ็บป่วย

ความรู้สึกส่วนบุคคล เป็นสิ่งหนึ่งที่อยู่ในตัวของบุคคล เป็นความรู้สึกส่วนบุคคล ประกอบด้วย 3 ลักษณะ คือ ความรู้สึก ความเชื่อ และความเมตตาที่มากับตัว

พลังภายในที่ทำให้เกิดแรงขับ เป็นสิ่งที่เป็พลังที่สามารถช่วยผู้ป่วยได้แม้ว่ากำลังเจ็บป่วยอยู่ และเมื่อผู้ป่วยกำลังใกล้จะตาย ทำให้ผู้ป่วยสามารถไปอย่างถูกทิศทางได้

เหมือนยารักษาไข้ จิตวิญญาณเปรียบเสมือนยาอย่างหนึ่งที่สามารถช่วยให้ผู้ป่วยมีอาการดีขึ้นจากการเจ็บป่วย

เป็นความหวัง จิตวิญญาณเป็นเรื่องของความหวังของบุคคลที่ต้องการที่จะหายจากโรคที่เขาเป็นอยู่

ศูนย์รวมของร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ จิตวิญญาณเป็นสิ่งที่มีการผสมผสานกันระหว่างร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ

2.2 ความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยวิกฤต ผลการศึกษาพบว่าความต้องการด้านจิตวิญญาณ แบ่งตามการรับรู้ของพยาบาลดังนี้ คือ 1) ได้ใกล้ชิดกับบุคคลและสิ่งยึดเหนี่ยว 2) ได้รับสัมผัสที่อบอุ่น 3) ได้รับรู้ข้อมูล 4) มีความหวัง และ 5) ความไว้วางใจ

2.3 การตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยวิกฤต ผู้ให้ข้อมูลได้ตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยวิกฤต 8 ลักษณะ 1) คอยดูแลช่วยเหลือ 2) สร้างความหวัง 3) ดูแลยิ่งกว่าญาติ 4) บอกให้รับรู้อาการ 5) สัมผัสถ่ายทอดความรู้สึกทางใจ 6) เสริมกำลังใจจากญาติ 7) ช่วยให้อุณหภูมิ และ 8) เคารพความเป็นบุคคล

2.4 ความรู้สึกของพยาบาลในการตอบสนองด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยวิกฤต หลังให้การตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณผู้ป่วยวิกฤตแล้วพยาบาลผู้ดูแลมีความรู้สึก 4 ลักษณะ คือ 1) รู้สึกดีที่ได้ช่วย 2) รู้สึกเป็นสุข 3) เกิดความภาคภูมิใจ และ 4) มีพลังและกำลังใจ

2.5 ความรู้สึกของผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาลในการตอบสนองด้านจิตวิญญาณ หลังตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณให้ผู้ป่วยวิกฤตแล้วพยาบาลผู้ให้การตอบสนองด้านจิตวิญญาณแก่ผู้ป่วยวิกฤตต่างรับรู้ถึงความรู้สึกของผู้ป่วย 9 ลักษณะ คือ

- 1) หลับได้ หายกลัว 2) สุขใจ สบายใจ 3) สงบลง 4) ดีใจได้ใกล้ชิด 5) อบอุ่นใจไม่โดดเดี่ยว
- 6) ให้ความร่วมมือไม่ก้าวร้าว 7) กล้าบอกความในใจ 8) เกิดกำลังใจต่อสู้ชีวิต และ 9) ตระหนักในคุณค่าพยาบาล

2.6 ปัญหาอุปสรรคของพยาบาลในการตอบสนองด้านจิตวิญญาณ แบ่งตามการรับรู้ของพยาบาล 3 ด้าน คือ 1) ข้อจำกัดส่วนตัว 2) ลักษณะของบุคคลที่เกี่ยวข้อง และ 3) สิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาประสบการณ์ของพยาบาลในการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยวิกฤต สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการปฏิบัติการพยาบาล 2) ด้านการศึกษาและพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาล 3) ด้านการบริหารการพยาบาล และ 4) ด้านการวิจัยการพยาบาล โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

1. พยาบาลควรมีความตระหนักในการดูแลผู้ป่วยในมิติจิตวิญญาณ เพื่อจะได้หาแนวทางในการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณให้เหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละราย
2. พยาบาลควรให้ความสำคัญและ/หรือสนับสนุนการปฏิบัติตามแนวทางศาสนาและ/หรือตามความเชื่อของผู้รับบริการที่อยู่ในภาวะวิกฤตมาเป็นส่วนหนึ่งในการดูแลด้านจิตวิญญาณ
3. ควรมีการปฏิบัติให้การพยาบาลเป็นทีมตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลที่ครอบคลุมด้านจิตวิญญาณ รวมทั้งส่งเสริมให้มีทีมดูแลผู้ป่วยในมรณะวิถีเพื่อตอบสนองการดูแลในมิติจิตวิญญาณ
4. จัดประชุมวิชาการประจำปีให้กับพยาบาลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยในมิติจิตวิญญาณในรูปแบบ/ประเด็นต่างๆ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมที่ครอบคลุมมิติจิตวิญญาณ
5. ควรให้มีสถานที่ที่เป็นสัดส่วนสำหรับปฏิบัติตามความเชื่อ ประกอบพิธีกรรม เช่น มีหิ้งพระ หรือจัดสถานที่ที่เป็นสัดส่วนเพื่อให้ผู้ป่วย/ญาติได้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
6. ควรมีการส่งเสริมให้มีการใช้สื่อเสียง เพื่อการผ่อนคลายโดยจัดหาเทปธรรมะ เทปเพลง และวิทยุไว้บริการหรือสนับสนุนให้ผู้ป่วยวิกฤตและ/หรือญาตินำมาใช้ได้เอง

ด้านการศึกษาและพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์

1. เน้นการดูแลในมิติจิตวิญญาณในหลักสูตรปริญญาตรีและปริญญาโท ได้แก่ การให้ความหมาย การใช้กระบวนการการให้พยาบาลในการดูแลผู้ป่วยด้านจิตวิญญาณ
2. อาจารย์ควรมีการปลูกฝังเรื่องคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักศึกษาเพื่อให้ นักศึกษาสามารถให้การตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณให้ผู้ป่วยวิกฤตมีความผาสุกทางจิตวิญญาณ
3. ควรจัดให้นักศึกษาพยาบาลฝึกทักษะ เช่น การสื่อสาร การสังเกต การซักถาม ในการประเมิน และการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณในผู้ป่วยวิกฤต

ด้านการบริหารการพยาบาล

1. ผู้บริหารควรจัดหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการระยะสั้น เพื่อเตรียมความพร้อมและทักษะในการดูแลผู้ป่วยแก่พยาบาล ผู้มาปฏิบัติงานใหม่ รวมถึงผู้ปฏิบัติงานเดิม โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง เช่น ความหมาย การประเมิน ความต้องการ การตอบสนองด้านจิตวิญญาณ เป็นต้น
2. ควรกำหนดพฤติกรรมกรรมการดูแลด้านจิตวิญญาณใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อพิจารณาความดีความชอบของพยาบาลและควรมีการชื่นชมและให้กำลังใจแก่พยาบาลที่มีพฤติกรรมกรรมการดูแล และยกย่องให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น เพื่อให้พยาบาลเกิดกำลังใจในการดูแลต่อไป

ด้านการวิจัยการพยาบาล

1. นำความหมาย ความต้องการและการตอบสนอง ปัญหาอุปสรรคในการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการตอบสนองที่เหมาะสมกับบริบทของพยาบาล เพื่อส่งเสริมภาวะจิตวิญญาณที่ดี
2. ควรมีการศึกษาการรับรู้ภาวะจิตวิญญาณของผู้ป่วยวิกฤตที่รู้สึกตัว ผู้ป่วยวิกฤตที่ใส่ท่อช่วยหายใจสามารถสื่อสารได้ หรือผู้ป่วยเรื้อรัง เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้ไปให้การดูแลผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าวให้มีภาวะปกติสุขทางจิตวิญญาณ และเพื่อเปรียบเทียบว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
3. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความต้องการและการปฏิบัติเพื่อการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยวิกฤตในชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยคริสต์ เพื่อดูความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความเชื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณ

ประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้

จากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์ของพยาบาลในการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยวิกฤตถือว่าเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัยสามารถนำประสบการณ์ที่ได้มาพัฒนาตนเองในการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณในการดูแลผู้ป่วยวิกฤต ซึ่งผู้วิจัยเกิดการเรียนรู้ดังนี้

1. เข้าใจประสบการณ์เกี่ยวกับความรู้สึกรของพยาบาลต่อพยาบาลด้านจิตวิญญาณผู้ป่วยวิกฤตเพราะได้รับจากคำบอกเล่าของผู้ที่มีประสบการณ์ตรงและได้ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ทำให้สังเคราะห์เป็นประสบการณ์การรับรู้เกี่ยวกับจิตวิญญาณที่ได้ประมวลจากประสบการณ์ของพยาบาล ทำให้เข้าใจถึงความหมาย ความต้องการ การตอบสนองด้านจิตวิญญาณ ความรู้สึกของพยาบาล/ผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาล ปัญหาและอุปสรรคในการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณ ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาพัฒนาตนเองในการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยวิกฤต

2. จากการศึกษานี้ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของจิตวิญญาณ จิตวิญญาณเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้ หรือต้องจบก่อนเวลาอันควรหรือการจากไปอย่างสงบ เพราะเมื่อใดที่ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณ ทำให้ผู้ป่วยกระวนกระวาย ไม่มีความสุขสงบ เกิดภาวะบีบคั้นทางจิตวิญญาณ

3. เห็นคุณค่าของวิชาชีพการพยาบาลที่สามารถบูรณาการทั้งวิชาความรู้ในด้านวิชาการ ประกอบกับการมีศิลปะในการให้การพยาบาลด้านจิตวิญญาณ เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยได้มีชีวิตและตายอย่างสงบสุข และสามารถคงไว้ซึ่งความมีคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

4. ทำให้มีประสบการณ์จริงในการทำวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา ทำให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น

5. การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ผู้วิจัยต้องใช้ความสามารถ ความอดทนที่มีอยู่ ผสมผสานทั้งพลังกาย พลังใจ พลังสติปัญญา และกำลังทรัพย์ รวมถึงแรงสนับสนุนอย่างมากจากหลายๆแหล่ง พร้อมทั้งการเสียสละอันมีค่าของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย และแหล่งช่วยเหลือทางสติปัญญา ที่สำคัญวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี คือ การชี้แนะแนวทางอันมีคุณค่ายิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษา จนทำให้ผู้ศึกษาสามารถฟันฝ่าปัญหาและอุปสรรคต่างๆมาได้ด้วยดีนำไปสู่ความภาคภูมิใจในความสำเร็จที่ได้รับแก่ผู้วิจัย ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการบริการที่ดีแก่ผู้ป่วยต่อไป